

БІЛЧЕНКО І. С.,

здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди)

УДК 343.163 349.22

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ПРАЦІВНИКА ПРОКУРАТУРИ НА РІВНІ УГОД І ЛОКАЛЬНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Стаття присвячена характеристиці правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури за допомогою угод усіх рівнів і локальних нормативно-правових актів. Проаналізовано чинні акти соціального партнерства, що регулюють трудові правовідносини працівників прокуратури, та чинні нормативно-правові акти локального характеру. Наводиться досвід правового регулювання США й Канади в цій сфері.

Ключові слова: працівник прокуратури, генеральна угода, галузева угода, регіональна угода, локальний нормативно-правовий акт.

Стаття посвящена характеристике правового регулирования трудовых правоотношений работников прокуратуры посредством соглашений всех уровней и локальных нормативно-правовых актов. Проведен анализ действующих актов социального партнерства, которые регулируют трудовые правоотношения работников прокуратуры, и действующих нормативно-правовых актов локального характера. Приводится опыт правового регулирования США и Канады в данной сфере.

Ключевые слова: работник прокуратуры, генеральное соглашение, отраслевое соглашение, региональное соглашение, локальный нормативно-правовой акт.

The article is devoted to the review of the legal regulation of the labor legal relations of the prosecutors via the collective bargaining agreements of different levels and the local normative acts. The analysis of current collective bargaining agreements, which regulate the labor legal relations of the prosecutors, as well as the current local normative acts, was carried out. The experience of the legal regulation of the USA and Canada in this sphere is provided.

Key words: prosecutor, general collective bargaining agreement, industrial collective bargaining agreement, regional collective bargaining agreement, local normative act.

Вступ. У ст. 4 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII закріплюється, що організація й діяльність прокуратури України, статус прокурорів визначаються Конституцією України, цим та іншими законами України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1]. Правове регулювання трудових правовідносин за участі працівників прокуратури здійснюється як загальними нормативно-правовими актами у сфері регулювання праці, так і спеціальними документами. Як слушно зазначає Г.О. Барабаш, специфіка трудових функцій посадових осіб органів державної влади зумовлює потребу диференційованого підходу до визначення правового статусу окремих їх категорій, що дасть змогу враховувати особливості умов їх праці з метою досягнення рівності не лише трудових прав, а й можливостей [2, с. 7].

Специфіка функцій прокуратури, визначених чинним законодавством України, зумовлює наявність особливостей їх правового статусу як суб'єктів трудових правовідносин, а значить – наявність спеціального правового регулювання трудових правовідносин цієї категорії працівників. При цьому правове регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури здійснюється за допомогою угод усіх рівнів і локальних нормативно-правових актів, що значною мірою забезпечує реалізацію принципу диференціації правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури.

Указане питання представниками вітчизняної науки трудового права самостійно не вивчалось. У контексті дослідження окремих питань трудових правовідносин працівників прокуратури опосередковано маються посилання на спеціальне правове регулювання цієї групи правовідносин. Зокрема, особливості правового статусу працівника прокуратури як суб'єкта трудового права України досліджувалися в роботах А.В. Акуліч, правове регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури вивчали К.О. Кизименко, О.О. Шевцов, особливості реалізації працівниками прокуратури своїх трудових прав розглядали у своїх роботах В.В. Грюк і Р.В. Татарінов.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей правового регулювання трудових правовідносин працівника прокуратури за допомогою угод різних рівнів і локальних нормативно-правових актів.

Результати дослідження. Як зазначає О.М. Ярошенко, до джерел трудового права належать, зокрема, акти соціального партнерства й локальні нормативно-правові акти. На його думку, до актів соціального партнерства належать такі: а) генеральна угода, б) галузеві угоди, в) регіональні угоди, г) колективні договори [3, с. 15–16]. Щодо локальних нормативно-правових актів О.М. Ярошенко визначає їх особливості, а саме: а) здійснюються безпосередньо у сфері праці – на підприємствах, в установах, організаціях; б) опосередковано зазнають впливу держави за допомогою законодавства про працю; в) мають підзаконний характер, специфіка якого полягає в розвитку, уточненні й конкретизації положень законодавчих та інших правових актів, прийнятих у встановленому порядку відповідними органами, і не можуть вступати в суперечність із централізованим регламентуванням; г) ставлять своїм завданням упорядкування суспільних відносин, специфічних для конкретного підприємства, установи чи організації й не врегульованих (або не зовсім урегульованих) централізовано; д) слугують формою саморегуляції працівниками й роботодавцем (безпосередньо або опосередковано) питань у сфері праці, що належать до компетенції підприємства; е) здійснюються за участю самих працівників підприємства або їх представницького органу; є) часто виконують роль експериментального регулятора, за допомогою якого перевіряється доцільність того чи іншого варіанта вирішення питання; ж) їм притаманні фактори випереджувального регламентування, яке спрямоване на усунення прогалин у трудовому праві, пошук тотожного варіанта правової регламентації умов праці [3, с. 28].

На підставі аналізу юридичної літератури С.С. Лукаш визначає основними локальними нормативно-правовими актами такі: а) статут; б) положення про структурний підрозділ; в) правила внутрішнього трудового розпорядку; г) колективний договір; г) посадові положення й інструкції; д) положення про оплату праці (преміювання, порядок нарахування й виплати заробітної плати, винагороди за підсумками річної роботи); е) документи, що регламентують технологічний процес в організації [4, с. 296].

Проаналізуємо вказані вищевказані акти щодо регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури.

На трудові правовідносини за участі працівників прокуратури поширюють свою дію положення Закону України «Про колективні договори і угоди» від 01 липня 1993 року № 3356-ХІІ. Відповідно до приписів ст. 2 цього нормативно-правового акта, колективний договір може укладатися як на рівні підприємства, установи чи організації або їх структурного підрозділу (на локальному рівні), так і на національному рівні (генеральна угода), на галузевому рівні (галузеві (міжгалузеві) угоди) чи на територіальному рівні (територіальні угоди) [5].

На сьогодні в Україні діє Профспілка працівників державних установ України, відповідно до Статуту якої вона об'єднує і працівників органів прокуратури [6].

За участі вищевказаної Профспілки в Україні була підписана Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2010–2012 роки [7]. Угода діє до прийняття нової угоди або перегляду цієї. У вказаній Угоді закріплені керівні засади взаємодії роботодавців, працівників та держави з різних питань щодо реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні. Її положення регулюють, у тому числі, й трудові правовідносини працівників прокуратури. Зокрема, відповідно до приписів цієї Генеральної угоди, передбачається необхідність закріплення в галузевих угодах заходів щодо забезпечення ефективності зайнятості працівників, у тому числі заходів, спрямованих на зменшення плинності кадрів. Із приводу оплати праці закріплена домовленість щодо вдосконалення національних стандартів оплати праці найманих працівників і гармонізування їх із соціальними стандартами, закріпленими Європейською соціальною хартією, створення середнього класу в Україні як основи розвиненого економічного суспільства. Загалом Генеральна угода визначає напрями, що мають бути врегульовані на рівні галузевих угод.

Між Профспілкою працівників державних установ України та Національним агентством України з питань державної служби укладена Галузева угода, зареєстрована Міністерством соціальної політики України 09 квітня 2012 року [8]. Цією Угодою передбачається низка особливостей регулювання трудових правовідносин державних службовців (у тому числі й органів прокуратури), що мають бути враховані при укладанні колективних договорів, а також трудових договорів із працівниками прокуратури. Зокрема, передбачається, що на прохання вагітної жінки, жінки, яка має дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, у тому числі таку, що знаходиться під її опікуванням, або здійснює догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку, роботодавець зобов'язаний установити їй неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

Крім того, в Україні підписані та діють регіональні угоди, укладені між територіальними органами державної влади й органами місцевого самоврядування із регіональними організаціями роботодавців і регіональними профспілками. Зокрема, за участі регіональних організацій профспілки працівників державних установ України підписані та діють територіальні чи регіональні угоди на рівні всіх областей, що підтверджується даними офіційного веб-порталу Федерації професійних спілок України [9].

Проте комплексний аналіз вищевказаних регіональних і територіальних угод свідчить про той факт, що вони не містять жодних особливостей правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури порівняно із Генеральною угодою та загальноукраїнським законодавством. Регіональні угоди закріплюють декларативні й програмні положення щодо розвитку вітчизняного виробництва, оплати праці, охорони праці, умов праці та відпочинку, охорони навколишнього природного середовища тощо.

Отже, можна стверджувати, що на сьогодні в Україні склалася практика укладання актів соціального партнерства на різних рівнях за участі профспілкової організації, яка в тому числі представляє інтереси працівників прокуратури. Проте таке регулювання спрямовано передусім на формальне виконання положень Закону України «Про колективні договори і угоди» й положень Генеральної угоди щодо можливості укладання регіональних та галузевих угод.

У контексті цього слушно навести досвід США, де між профспілковими організаціями працівників прокуратури й органами влади укладаються угоди на рівні округів, штатів тощо, якими, зокрема, регулюються такі питання:

– медичне страхування (визначаються розміри страхових виплат на випадок тимчасової втрати працездатності, розміри страхових внесків, що сплачуються місцевими органами влади, розміри страхових виплат у випадку настання захворювань, які потребують довгострокового лікування тощо);

- праця в наднормовий час (визначаються умови роботи в наднормовий час і плата за неї);
- розміри посадових окладів і надбавок (закріплюються конкретні розміри посадових окладів залежно від рангу прокурора, посади);
- розміри виплат за вислугу років (закріплюються конкретні розміри виплат, що сплачуються працівникам прокуратури залежно від їх вислуги років);
- відпустки (визначається періодичність і тривалість відпусток);
- офіційні свята, що є вихідними днями;
- надання вихідних днів на випадок смерті родичів або інших подібних подій (визначається кількість вихідних днів, що надається працівникам прокуратури на випадок смерті або тяжкої хвороби близьких родичів);
- надання компенсації за використання власного автомобіля у службових цілях (закріплюється гарантія повної компенсації пального, витрат на паркування та обслуговування власного автомобіля працівника прокуратури у випадку його використання для службових потреб) [10–18].

Отже, у США акти соціального партнерства є регуляторами трудових правовідносин із працівниками прокуратури, що уособлюють найбільш вигідні для всіх учасників цих правовідносин умови. Такі умови переглядаються через кілька років, що дає змогу своєчасно відреагувати на зміни в соціальному житті та привести умови праці працівників прокуратури у відповідність із життєвими реаліями.

Аналогічна ситуація має місце й у Канаді. В угодах між органами місцевої влади та профспілковими організаціями працівників прокуратури визначаються умови прийняття й звільнення з роботи, особливості притягнення працівників прокуратури до дисциплінарної відповідальності, умови оплати праці та преміювання працівників прокуратури, розміри заробітної плати й періодичність її збільшення [19].

Указаний досвід є слушним для України в контексті наявної спрямованості на вдосконалення чинного законодавства, що регулює трудові правовідносини працівників прокуратури. Так, чинне трудове законодавство України формально надає можливість визначати в актах соціального партнерства особливості регулювання трудових правовідносин, у тому числі й працівників органів прокуратури. Однак фактично таке врегулювання трудових правовідносин працівників прокуратури унеможливується, по-перше, правовою традицією, яка вимагає централізованого регулювання цієї сфери суспільного життя, а по-друге, складністю бюджетного процесу, який має місце в нашій державі, у зв'язку з чим відсутня можливість залучати додаткові кошти для фінансування витрат, пов'язаних із утіленням у життя можливих приписів актів соціального партнерства, укладених на різних рівнях.

У зв'язку з вищевикладеним зміна ситуації можлива лише шляхом поступового реформування сфери трудових правовідносин працівників прокуратури, зокрема щодо запровадження децентралізації правового регулювання за рахунок розширення кола питань, що визначаються на рівні актів соціального партнерства – галузевих і територіальних угод.

Щодо локального правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури можна відзначити таке.

Насамперед трудові правовідносини працівників прокуратури врегульовані правилами внутрішнього трудового розпорядку. Відповідні правила приймаються та діють на рівні прокуратур областей. Зокрема, затверджені й діють Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників прокуратури Одеської [20], Херсонської [21], Рівненської [22], Донецької [23], Харківської [24], Київської областей [25].

Варто відзначити, що проаналізовані правила внутрішнього трудового розпорядку переважно містять норми, що регулюють питання прийняття і звільнення прокурорів і слідчих, визначення основних прав та обов'язків працівників прокуратури, робочого часу й часу відпочинку, заохочення за трудові досягнення, відповідальності за порушення трудової дисципліни.

Надумку С.С. Лукаша, колективний договір є найбільш поширеним нормативно-правовим актом локального характеру, який укладається на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами

зобов'язань з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів трудящих, власників та уповноважених ними органів [26, с. 407–412].

Чинне законодавство України не встановлює заборон щодо регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури на рівні колективних договорів. Однак відкриті ресурси, які містили б інформацію щодо кількості таких колективних договорів, що були укладені, та їхнього змісту, відсутні. Отже, у межах цього дослідження відсутня можливість проаналізувати вказану складову правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури.

Висновки. Чинне законодавство України передбачає можливість правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури за допомогою угод різних рівнів і локальних нормативно-правових актів. Відповідні документи прийняті й діють у всіх регіонах України на всіх рівнях органів прокуратури. Проте через наявну правову традицію, яка вимагає централізованого регулювання цієї сфери суспільного життя, і складність бюджетного процесу, який має місце в нашій державі, указані акти приймаються лише формально та повторюють приписи загальнодержавних нормативно-правових актів. Указана ситуація може бути змінена шляхом поступового реформування правового регулювання цієї групи правовідносин із урахуванням досвіду зарубіжних країн у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
2. Барабаш Г.О. Особливості правового регулювання праці суддів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Г.О. Барабаш ; Східноук. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2011. – 20 с.
3. Ярошенко О.М. Джерела трудового права України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.05 / О.М. Ярошенко ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2007. – 42 с.
4. Лукаш С.С. Система та зміст локальних нормативних актів щодо внутрішнього трудового розпорядку організації / С.С. Лукаш // Форум права. – 2008. – № 1. – С. 296–302. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08lcstro.pdf>.
5. Про колективні договори і угоди : Закон України від 01 липня 1993 року № 3356-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>.
6. Статут професійної спілки працівників державних установ України, зареєстрований Міністерством юстиції України 20 січня 2000 року, свідоцтво № 1312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ppdu-ua.org/?type=133>.
7. Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2010–2012 роки, укладена 09 листопада 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fpsu.org.ua/images/images/2013/Ugogy/Genugoda/genugoda_2010-2012p.pdf.
8. Галузева угода між Національним агентством України з питань державної служби та Профспілкою працівників державних установ України, зареєстрована Міністерством соціальної політики України 09 квітня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fpsu.org.ua/generalna-ugoda-galuzevi-ugodi-teritorialni-ugodi/galuzevi-dogovori/526-reestr-galuzevikh-mizhgaluzevikh-ugod>.
9. Офіційний веб-портал Федерації професійних спілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fpsu.org.ua/>.
10. 2014–2017 Agreement between Clallam County, Washington and the Clallam County Prosecuting Attorney and the Clallam County Prosecutors' Association [Computer-assisted resource]. – Access mode : <http://www.clallam.net/HumanResources/doc/Pros2014-2017contract.pdf>.
11. Agreement between the Prosecutor of Middlesex County State of New Jersey and the Middlesex County Assistant Prosecutors Association [Computer-assisted resource]. – Access mode :

<http://njac.org/download/Library/Labor%20Contracts/Middlesex%20County/Middlesex%20Cty%20Prosecutors%20Office%20and%20%20Pros%20Assn%202009.pdf>.

12. Collective Bargaining Agreement between Camden County Prosecutor and Camden County Council [Computer-assisted resource]. – Access mode : <http://www.council10.org/documents/ProsecutorContract.pdf>.

13. Collective Bargaining Agreement between the Essex County Prosecutor and the Essex County Prosecutor's Investigators [Computer-assisted resource]. – Access mode : <http://www.ecode360.com/documents/ES1525/public/176250502.pdf>.

14. County of Washtenaw and Assistant Prosecutors Association [Computer-assisted resource]. – Access mode : https://www.mackinac.org/archives/lpi/contracts/81000_2010-12-31_APA_A.pdf.

15. Collective Bargaining Agreement between Jackson County Board of Commissioners, Prosecutor and the Assistant Prosecutor's Association [Computer-assisted resource]. – Access mode : http://www.co.jackson.mi.us/departments/human_resources/docs/APA_2015_2017_cba.pdf.

16. Contract By and Between Pierce County and Pierce County Prosecuting Attorneys' Association [Computer-assisted resource]. – Access mode : <https://www.co.pierce.wa.us/DocumentCenter/View/2212>.

17. Agreement between the State of Wisconsin and the Association of State Prosecutors [Computer-assisted resource]. – Access mode : <http://oser.state.wi.us/docview.asp?docid=7138>.

18. Collective Bargaining Agreement between Clark County, Washington Prosecuting Attorneys Office and the Clark County Prosecutors Guild [Computer-assisted resource]. – Access mode : <http://www.clark.wa.gov/hr/documents/PA%20Guild.pdf>.

19. Agreement between Board of Management and the New Brunswick Crown Counsel Association Inc. and the New Brunswick Crown Prosecutors Association Inc. [Computer-assisted resource]. – Access mode : <http://www2.gnb.ca/content/dam/gnb/Departments/ohr-brh/pdf/ca/116117-e.pdf>.

20. Про введення в дію Правил внутрішнього трудового розпорядку для працівників органів прокуратури Одеської області : наказ прокурора Одеської області від 08 вересня 2011 року № 180 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://od.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=97211&s=print.

21. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників прокуратури Херсонської області, затверджені Загальними зборами працівників прокуратури Херсонської області від 29 липня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pho.gov.ua/dokumenti/normativn-akti/dokumenti-prokuraturi-oblast/161-p-r-a-v-i-l-a-vnutrshnogo-trudovogo-rozporiadku-dlya-pracvnikv-organv-prokuraturi-hersonskoyi-oblast.html>.

22. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників органів прокуратури Рівненської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pro.gov.ua/trudovij-rozporiyadok.html>.

23. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників органів прокуратури Донецької області : наказ прокурора Донецької області від 19 серпня 2011 року № 11/1369 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://don.gp.gov.ua/ua/materials.html?_m=publications&_t=rec&id=119460.

24. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників прокуратури Харківської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://khar.gp.gov.ua/ua/hardoc.html?_m=publications&_t=rec&id=98186.

25. Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників прокуратури Київської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kobl.gp.gov.ua/ua/kobl.html?_m=publications&_t=rec&id=101271.

26. Лукаш С.С. Акти соціального партнерства як джерела трудового права / С.С. Лукаш // Митна справа. – 2013. – № 6 (2.2). – С. 407–412. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ms_2013_6\(2.2\)_70.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ms_2013_6(2.2)_70.pdf).

